

que mis hijos van a tener una oportunidad en el mundo laboral cuando nos están negando desde hace generaciones el acceso al trabajo? Si a mí me lo negaron ¿Con mi hijo va a cambiar? Si eres gitano lo tienes bastante más difícil para que te contraten. Eso es un hecho», cuenta.

Muchas familias piensan es que sus hijos van a tener más posibilidades con un autoempleo porque «es lo que nos ha funcionado desde generaciones, el mercado ambulante», explica. «Hacen eso porque es lo que les ha funcionado. Dicho esto, hay que romper esas dos partes. Trabajar con el pueblo gitano para concienciar a los padres y madres de que sus hijos van a tener una oportunidad si estudian, pero

también erradicar el antigitanismo que hay en muchas empresas», reivindica Ramírez.

«Si eres gitana no sirves, si eres gitano no te quiero en mi empresa. Eso lo hemos escuchado infinidad de veces. Claro, si eres un padre no quieres que le pase eso a tu hijo e intentas que tenga un autoempleo», explica Ramírez. «Hay muchos puestos de trabajo que no necesitan tener una gran cualificación profesio-

«Nunca ha existido un plan para integrar en las aulas a la infancia gitana», dice Ramírez

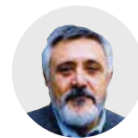
nal, pero hay muy pocas oportunidades para el pueblo gitano. No los contratan», reivindica.

Por otro lado, añade Ramírez, «no sentimos que el colegio es nuestro porque no se habla de nosotros. Se habla de muchas vicencias que ocurrieron en España pero nunca de los gitanos. A penas hay tampoco profesores gitanos. El gitano no se siente partícipe ni cómodo, podríamos empezar por ahí», cuenta.

Por ello Ramírez pone en valor que miembros de su asociación estén empezando a entrar en colegios como maestros y profesoras. «Eso te hace sentir que el colegio también es un ámbito natural nuestro. Que haya referentes es importantísimo, y eso hasta ahora no ha existido», remarca. ■

Germán Caballero

Sis segles de la presència del poble romaní

FRANCESC J. HERNÁNDEZ

Profesor del departamento de Sociología y Antropología Social de la Universitat de València

L'hivern del 2025 s'acompleixen sis segles de la presència del poble romaní a les terres valencianes. En el segle XV, reberen una hospitalària acollida per part dels Jurats de València. Ho podem llegir en un manuscrit amb notes de Guillem Mir i altres que es troba a la Biblioteca Històrica de la Universitat de València: «En lo mateix any [1425] vench un duch quis deya de gipte molt pobre e la ciutat li donà vint florins d'or» (ms. 255, p. 71). Cal dir que entre aquelles autoritats hospitalàries trobem cognoms importants en la història de la ciutat, com Roís de Corella o Valeriola.

Aquest «duc» que vingué a terres valencianes havia de ser Joan d'Egipte Menor, topònim que en l'època es referia a la Mediterrània oriental, des d'on encetaren peregrinacions i migracions. Així, s'ha conservat documentació de la presència de persones d'ètnia romaní a Bolonya i Forlì (Itàlia) el 1422, camí de Roma, on el papa Martí V rebé Andreu, duc d'Egipte Menor. Altres grups creuaren el Regne d'Aragó en direcció a Santiago de Compostel·la. El 1425, el rei Alfons el Magnànim autoritzà el trànsit del duc Joan amb un guiatge (Arxiu de la Corona d'Aragó, R. Cançelleria sig. 2753, f. 145v), datat el 12 de gener i amb validesa de tres mesos, la qual cosa explica la seua presència a la ciutat de València. Suposem que el duc Joan estava acompanyat d'un seguici que els historiadors estimen entre una dotzena i un centenar de persones, si el seu trànsit hagué de produir-se durant l'hivern d'aquell any. Posteriorment arribaren altres expedicions d'aquests «nobles egipcis», com les del comte Martí o el comte Tomàs.

Aquesta procedència de l'anomenat Egipte Menor és la que formà la paraula «gitano» d'«aegyptanus». Adoneu-vos de la caiguda de les primeres vocals en el text valencià («gipte» per «Egipte»), que també trobem en

l'anglès «gypsy». De vegades també eren anomenats «bohemis» si arribaven pels Pirineus o «grecs» si ho feien per la mar. El terme «zingar» sembla que deriva d'un mot de l'antic grec que vol dir «intocable» i que potser està relacionat amb l'origen de la seua emigració des de l'antiga Índia. També deixaren alguns rastres a la nostra toponímia: a València, el camí d'Arrancapins (que ara seria aproximadament el carrer Erudit Orellana) s'anomenà durant un temps Volta dels Gitanos, i a les muntanyes de la Ribera trobem el Caballón (nom que té a veure amb muntanya) de la Gitana, a Catadau.

Amb el temps, però, les autoritats canviaren l'hospitalitat inicial per hostilitat. Es decretaren les anul·lacions del guiatge, les expulsions i els censos de control, el que adobà el camp per a la proliferació d'un racisme que perviu dramàticament. Aquest es nodrí de tòpics. Si bé alguns eren positius, com ara la capacitat d'endevinar el futur («adevina como gitano» diu un refrany castellà, arrel·legat a meitat del segle XVI) o la bellesa («Eixos ulls tan rebònics / i eixa cara tan gitana / van dient a tot lo món / que jo he nascut valenciana» diu una rondalla valenciana, citada per Carles Ros en el segle XVIII), la majoria són negatius i xenòfobs.

Segons l'estudi 3190 del CIS (setembre del 2017) l'acceptació de persones gitanes és menor a la de persones immigrades en general. Les dades són d'una xenofòbia esgarrifant: només el 51,6% de la població acceptaria llogar un pis a persones immigrades, percentatge que cau al 28,8% en el cas de la població romaní. El 80,3% acceptaria que un fill portara amics immigrants a casa, però només el 52,7% que les amistats foren de l'ètnia romaní. Un racisme incompatible amb la proclamació de la dignitat humana i el valor constitucional de la igualtat. ■

Trinidad Santiago, una representante de la comunidad gitana de València.

Feminismo. Igualdad en el mundo romaní

«La mujer gitana es todo lo contrario a una mujer sumisa»

Otro de los grandes prejuicios que pesan sobre el pueblo gitano es que las mujeres son sumisas. «La

GONZALO SÁNCHEZ
València

sociedad nos ve como sumisas, que somos maltratadas, les damos pena... Y a mí me da mucha risa, porque es totalmente lo contrario. La mujer gitana es una figura que no tiene nada que ver con lo sumisa», explica Trinidad Santiago, una representante del pueblo gitano en València.

«Podemos hablar desde el discurso feminista, que siempre nos deja fuera. Hace 40 años las mujeres necesitaban la autorización del marido para

abrirse una cuenta bancaria. ¿Dónde estaban las mujeres gitanas hace 40 años? Trabajando, se iban a hacer a las Américas o a Alemania, a trabajar solas para sacar a sus hijos adelante», explica Trinidad Santiago.

«Mi tía venía de una familia a la que no le hacía falta que se fuera a Alemania, pero ella no iba a dejar que sus tíos o sus primos mantuvieran a sus hijos ¿Entiendes? Otra tía que tuvo hijos y era una empoderada que se fue a Brasil, a México, a Argentina...», reivindica. «Nunca formamos parte de ese discurso feminista blanco». En síntesis, «la sociedad coloca siempre al pueblo gitano y la mujer gitana donde les interesa». ■